

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankturnih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo let z članarino. Oglasni po ceniku in dogovoru, davok posebe. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 3172

Čuvajmo Jugoslavijo!

Za vedno je zatisnil svoje blage oči naš Viteški kralj Aleksander I. Zedinitelj.

Na Oplencu bo spal večno spanje skupno s svojim očetom blagopokojnim kraljem Petrom Velikim Osvoboditeljem.

Umril je kralj, a ostala so nam njegova dela, ostala nam je domovina. Zapustil nam je plod svojega požrtvovalnega prizadevanja, zapustil nam je svoje ideale, za katere je živel, za katere je žrtvoval vse svoje delo. Kakor je živel le za domovino in svoj narod, kakor je delal le za svoje ideale, tako je tudi umirajočemu bila zadnja misel posvečena državi. Zapustil nam je oporoko:

»Čuvajte Jugoslavijo«

so bile njegove zadnje besede, besede umirajočega kralja naše ljubljene domovine.

Vsemu narodu velja ta oporoka in mi vsi smo pozvani, da jo izvršujemo, toda ravno učiteljstvu pripada v tem pogledu ena izmed najvažnejših nalog. Neutrudljivi vzgojitelji mladine in prosvetni delavci med narodom, moramo vcepiti veličino te oporoke v vsa, naši vzgoji zaupana mlada srca, v globino nežnih duš šolskih otrok, ponesti jo moramo v sleherne tudi najbolj zapuščene koče na vasi. V naše misli, srca in v naša hotenja naj pride ena sama zavest, da je umirajoči kralj zašepetal svojo poslednjo željo, svojo poslednjo misel, kot naročilo vsem, ki širijo prosveto med narodom. V njegovih zadnjih besedah je izraženo naročilo, da pojdemo med narod in delajmo za one ideale, za katere je on položil svoje življenje na oltar domovine. — Za neločljivo in nedeljivo Jugoslavijo, za bratvo in mir med narodi. — Za to idejo je on izdajal svojo blago dušo, in tej ideji moramo služiti tudi mi.

»Čuvajmo Jugoslavijo«

je zadonel odmev v naših srcih, in v naših, od tuge strtih dušah se je rodil trden sklep, da bomo verni in požrtvovalni izvrševalci oporoke kralja Mučenika.

Mladina, ki zre s solznimi očmi v dneve naše nesreče, ki je otožna kot bi izgubila svojega rodnega očeta, išče tolažbe v šoli, pričakuje utehe iz ust svojega učiteljstva. Tej mladini se je posvetilo učiteljstvo z vso pozornostjo v dneh največje narodove nesreče. Mladini, ki je up in nada naše bodočnosti, tolmači učiteljstvo veličino poslednjega sporočila največjega Jugoslavana. — Ko bo mladina spoznala življenjsko pot, delo in prizadevanje Viteškega vladarja, tedaj bo tudi domela veličino njegove oporoke. — In to bomo tudi dosegli, da bomo res vredni priznanja blagopokojnega kralja Zedinitelja, ki je gledal na nas »žarišče prosvete, steber jugoslovanskega nacionalizma in pobudo za vsa lepa stremjenja v bodočnosti Jugoslavije«.

Kakor v dneh nesreče, tako mora tudi v bodoče veljati naša še večja pozornost mladini. Tudi ona je v svoji nedolžnosti doumela grozoto, ki jo je vsemu narodu povzročila zločinska roka. Spoznala je to delo za zločin, a razumeti še ne more oporoke kralja Zedinitelja. Prešibke so še roke zaupanih nam otrok, preslab je še razum, toda učiteljeva vzgoja jih bo pripravila do spoznanja, pripravila jih, da bodo zmorni stopiti v vrste najmočnejših in najodločnejših izvrševalcev oporoke ljubljene kralja, ki je umirajoč zašepetal mladini:

»Čuvajte Jugoslavijo.«

Tega se mora mladina zavedati in učiteljstvo jo bo vzgajalo k tej zavesti ter jo pripravljalo in izpopolnjevalo za požrtvovalno delo za Jugoslavijo.

Preprosti narod širom naše domovine je preveč potrpeč, preveč razžaloščen ob težki preizkušnji, ki jo je usoda dodelila naši državi, da bi mogel pravilno in stvarno presoditi in doumeti sporočilo umirajočega kralja mučenika. Toda oporoka je namenjena vsemu narodu, in kar je hotel kralj, to mora hoteti tudi narod. — Nastaja nova naloga za učiteljstvo.

Že od kar obstoja učiteljski stan, je učitelj tudi kulturni pionir med narodom. Z narodom živi, za narod dela in mu je vedno le

prijetna naloga, ko more biti narodu v najtežjih urah tudi tolažnik in svetovalec. In ravno sedaj preživlja naš narod svoje najtežje trenutke. Jugoslavija žaluje, toda kloniti ne sme. — Tega dejstva se zaveda tudi učiteljstvo in s svojim tolažilnim vplivom vzpodbuja narod k resnemu delu, ki nam je vsem potrebno, ako hočemo res izvrševati, za naš narod in za našo državo tako pomembno in tako potrebno oporoko. Sloga, bratstvo ter pravo in iskreno rodoljubje naj v teh težkih trenutkih vlada med narodom.

Le z odločno voljo in resnim delom bomo obvarovali svojo domovino pred notranjimi in zunanjimi sovražniki. Smrt nam je vzela krmilarja ravno v trenutku, ko je vodil našo

Največji učitelj

Veliki dogodki so bili vedno za človeštvo, njegov razvoj in življenjsko pot, neprecenljivega pomena. Malo ljudi je bilo in malo jih je tudi danes, ki bi bili tako resnični in s svojo duhovno močjo tako popolni, da bi

mogli razumeti pomen in pa usodnost tistih velikih trenutkov, ki nastopijo nenadoma, tako nepričakovano, da se vsi, ki jih je zadelo neposredno ali posredno, begajo in se sprašujejo kod in kam. In pri tem navadno ostane, dokler se to beganje in spraševanje ne poleže ter zaide v stari tir. Tako gre v zgodovini človeštva brez haska vsa neizčrpna vsebina in resničnost velikih dogodkov. Tisti ljudje pa, ki so bili v času teh velikih dogodkov kakor napeta struna, ki je zazvenela z vsem svojim bogastvom žive besede, so kakor svetilniki, ki svetijo, kakor stebri, ki nosijo. In v zgodovini so bili taki ljudje, so in bodo. Čim težavnejša je bila življenjska pot kakega naroda, čim obupnejša je bila njegova borba za obstoj, toliko bogatejši je narod na takih velikih dogodkih in ljudeh.

Jugoslovanska zemlja, ki se ji pozna na vsaki stopinji sled borbe za svobodo, jugoslovanski narod, ki se mu pozna na slehernem licu boriteljev in njih potomcev stigma žgočega ognja, ki jih je kalil v ljuti borbi in delu za najosnovnejše človečanske pravice, je moral prestati toliko usodepolnih naključij, da je danes ko jeklo, ki ga nihče ne more zdrobiti. Usodni strelji, ki so odjeknili v Marseilleu v trenutku, ko je stopil naš kralj na tla zavezniške Francije kot glasnik miru, dela in poštenja, so nam zadali nov udarec, ki ga nam je usojeno preboleti. Kaj pomeni kraljeva smrt za narod, ki je izgubil toliko krvi, da je komaj ostal pri življenju, ki je moral žrtvovati toliko najboljših sinov v nepozabnih borbah naše zgodovine, ki je moral čez gore trpljenja, ki je komaj začel ustvarjati svojo tradicijo, da si s časom in razvojem utrdi mogočne temelje; ve samo oni, ki je sam

ladjo proti mirnemu pristanu, kjer naj bi se vsi posvetili resnemu delu za kulturni in gospodarski dvig lastnega naroda in lastne države. Močnejše od srditi naj bo naše prizadevanje, da bomo novim krmilarjem pripomogli, da dovedejo našo državo v oni mirni pristan, kjer jo je hotel imeti Viteški naš kralj Zedinitelj.

Zgubili smo kralja, a pozabiti ne smemo njegovega dela, njegovih prizadevanj, njegovih idealov. Vsi moramo delati na tem, da bo njegova oporoka tudi res izvršena, da bo postala med vsem našim narodom kri in meso, da bo prešla v narodova srca in duše. Mi učitelji bomo skrbeli za to in prisegamo:

»Čuvati hočemo Jugoslavijo.«

moral posvetiti vse svoje življenje za njegovo lepšo in svetlejšo bodočnost. Četudi je ta smrt našega nepozabnega kralja za nas udarec, kakršnega ne pozna naša zgodovina, naj nam bo večni memento njegova sveta oporoka. Ta njegova oporoka, njegov kaži-pot, naše smernice, so prav za prav vse njegovo življenje, njegova nenehna volja, njegova vera, njegova ljubezen do države, zemlje in ljudstva. Če je že moral pasti, ne dajmo, da bi bila njegova smrt še bolj tragična, marveč naj nam prav ta velik dogodek odpre oči, srca in duše, da bomo znali, ko še noben rod pred nami, ceniti moža dela, moža vztrajnosti, moža jeklenega značaja. Od jugoslovanskega učiteljstva je odvisna vsa bodočnost, ono bo in mora pokazati, da so bile vse levje borbe velikega pokojnika živa resnica, da je bila njegova smrt neusahljivi vrellec ljubezni do ljudstva in države, da je bila njegova smrt dokaz najvišje žrtve za to plemenito borbo.

»Zakaj živijo ljudje, ki so se rodili da postanejo kralji in drugi, da postanejo cestni pometalci?« se mu je v njegovih otroških letih izvil iz srca, ki še ni občutilo one grde zahrbtnosti, ki z barbarsko silo uravnja življenje vseh izgubljenecv! Kdo je vedel takrat, da bo ta človek, še ves otrok, z vsemi velikimi sposobnostmi pokazal, da je bil rojen za kralja? Kdo je mogel doumeti vso globino njegove otroške duše, v katero so bile položene kali, ki so se razrastle v ogromna drevesa, ki so obrodila bogate sadove? Z vsem svojim poznejšim življenjem je dokazal, da je bil velik že kot otrok.

Ko je začutil, da mu je poglajala po žilah kri, ki ga vedno spominja na žrtve, delo in načrte svojih očetov in pradedov, ko je vzklik vsem udarcem takratnega političnega življenja ostal vedno mlad, so mu vzbrstela krila, orliču, ki je v tujini občutil, kako doma besni vihar.

Usoda sinu, ki je vedno najtesneje hodil s svojim velikim očetom, ki mu je bil v najtežjih trenutkih desna roka in najjačja opora, je ta, da mora slednjič stopiti na njegovo mesto. Slediti vdano svojemu očetu, biti mu ob strani pripravljen, da izpolni vsako njegovo željo, je najboljši dokaz za pravilno in resnično soglasje med njima. Zato je bil on edini upravičen sprejeti iz rok vse bogastvo ustvarjajočega življenja. To je storil z vso sposobnostjo svojega prizadevanja kot regent.

Pred dogodkom, kakršen je bila svetovna vojna, so morala biti njegova ramena čudovito odporna. V vihuri, ki je razplamtela ves svet, se je znašel samo oni, ki je pogumno stopil vanjo, ki se ni bal za svoje življenje, ki je vedel, da je treba na vsa nečloveška sredstva odgovarjati z enakim. Tega se je zavedel prvi hip, toda njegova dovršenost je šla še naprej. Misel, ustvariti iz vsega nepreglednega kaosa čim več za bodočnost sinov svojih boriteljev, je skovala iz njega pravega vojaka. Obračunal je s srečo in nesrečo, gradil je z zavestjo, da more pogubiti Jugoslovane in Jugoslavijo samo šibka volja, rešiti pa samo močna volja. In v tej zavesti, da je v močni volji rešitev vsega, je bil pravi vojak.

Z mirno zavestjo, da z vsem, kar se godi, utira pot v novo življenje, z zavestjo, da bodo vse žrtve, ki so morale biti doprinešene, maščevane in nagrajene od objektivne pravičnosti, ki urejuje po čudovito zamotanih potih vse človeško dejanje in nehanje, je delal pogumno iz dneva v dan, iz leta v leto.

Nekoč pa je začutil, da je treba zbrati še zadnje sile izkrcavelega naroda in zaklicati v svet, da je jugoslovanska življenjska sila neumrljiva. Sledil je svoji vesti in v poslednjem koraku je bil zmagovalec.

Priporil nam je kar je bilo potrebno. Boritelji so odložili orožje in se vrnili na svoje domove. V svojih srcih so nosili podobo heroja, ki jih je vodil skozi svinčeno točo psokv in laži; v svojih srcih so nosili svojo podobo. Neobdelana zemlja jih je sprejela vase kakor vodo. Dali so ji novega življenja. Zmagovalec, ki ni poznal počitka, je začutil v sebi novo silo. V borbi za obstoj jim je kazal pot; hotel jim ga je pokazati tudi v delu. To delo pa je zahtevalo morda še več, ko katerokoli drugo. Tu so ga lahko spoznali vsi, da je pravi in resnični mož dela, vztrajnosti in požrtvovalnosti, kar ga je odlikovalo po vseh nečloveških borbah najbolj kot človeka.

Resnica, ki se oglasi v resničnem človeku, ki daje ves in edini smisel njegovemu življenju, je po očiščenju dela in borb ustvarila v njem očeta. Samo resničnemu človeku se je lahko izvil ta klic. Dvoje življenj se je združilo v enega in ustvarjalo novo življenje. In prav to je bilo tisto, kar je izzvalo iz našega preprostega in poštenega ljudstva zavest, da more biti dober vladar samo dober oče.

V težkih časih, ko je bilo treba pokazati polno razumevanje za smotreno notranje urejevanje in grajenje naše mlade države, ko je zajela zmeda tudi tiste, ki so se šteli poklicane za zagovornike ljudstva, ko so se pokazali znaki sovražstva bratske krvi, je bil on tisti, ki je z energično kretnjo presekjal gordijski voz in stopil sam na čelo vsega našega državnega življenja kot pošten, iskren, nesebičen in edino zmožen voditelj.

Vse te njegove vrline, vsa pestrost preteklosti, kakor tudi vsa moč in neizprosnost sedanosti, pa nedoumljiva zmožnost urejevanja, je nehote, čisto prirodno, našla v srcih najširših plasti našega ljudstva močan odziv. Razumevanje je postajalo vedno večje, zajelo je ko ogromna reka vse, kar se je dalo doseči in tako je kralj dosegel popolnost; s svojo neomahljivostjo je postal svojega naroda vzgojitelj.

Kot človek, ki mu je bilo po višjih silah dano, da se je povzpela do vsesplošnega in upravičenega ljubljence svojega naroda, je bil edini, ki je v tem pogledu dosegel vrhunec. Življenje pa, ki je tako dosledno prav po svoji krutosti in nepopustljivosti, je šlo svojo večno pot. Človeštvo se je na vseh vidikih svojega prizadevanja pričelo izgubljati v sence in temo. Instinktivno je občutil, da se je zgodila v tem pogledu usodna napaka in kot kralj je hotel s svojo odgovornostjo, odločilno kot vedno, poseči v usodni razvoj dogodkov. Vedel je da je naši državi bolj ko kdajkoli prej potreben mir in složno sodelovanje z zaveznički. Njegova pot v Bolgarijo je bila triumfalna, ko še nobena v zgodovini. Pot v Francijo, kamor je nosil iste želje, pa se je nenadoma pretrgala. Pal je kot žrtev...

Vse omenjene bitnosti velikega vladarja, vsa ogromna bremena, vsa doslednost in požrtvovalnost, življenje in smrt za pozitivno državno in narodno prizadevanje, so ga ustvarile v obeh jugoslovanskega učiteljstva za svojega vodnika. Mar ni bil on največji učitelj?

Ali ni bila prav pri njem zavest odgovornosti najvišji božji ukaz? Ali mu ni bila zavest neprestanega dela za svoje ljudstvo evangelij? Ali ni bila žrtev, ki jo je položil na žrtvenik naše bodočnosti, tisti najvišji ukaz, ki bi ga moral prav razumeti, ga podživeti in si ga vtisniti v najbolj skriti kot svojega srca, vsak učitelj?

Kot tak mora nesmrtno živeti v srcu vsakega učitelja, vsakega narodnega vzgojitelja, živeti mora v njem spomin na njegovo prebogatoto otroško dušo, na njegovo neusahljivo mladostno silo, na njegovo vojaško zavest, da vedno in povsod zmaguje samo močna volja, na človeka zmagovalca, na nesmrtnega kralja, delavnega moža, vzor-očeta, doslednega in neupogljivega voditelja, kulturnega delavca, vzgojitelja, živeti mora kot žrtev, ker je s tem poveljal usodo in z njo vse bogato delo jugoslovanskega učiteljstva.

To je bil njegov uspeh in to bi bilo zanj največje plačilo. V. J-č.